

"Türk dünyasında gənc nəslin yaşadığı ölkələrdə məktəblərdə öz ana dilində təhsil almaq imkanı olmalıdır". Bunu Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bu il noyabrın 11-də Səmərqənddə keçirilən Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə görüşündəki çıxışında bəyan edib.

Dövlət başçısının bu fikri yaddaşımızı bir qədər təzələmək üçün sanki bir təkan oldu. Azərbaycanlıların daha kompakt yaşadığı Güney Azərbaycanını göz önünə gətirdik. Quzeydə hələ də yətərinə tanınmayan Güney barədə düşüncələrimizin fonunda onun ədəbiyyatını, nəsrini, poeziyasını, yazar soydaşlarımızın mücadiləsini ifadə edən nümunələri xatırladıq.

Qəzetimizdə "Güneydən səslər..." rubrikası altında Güney ədəbiyyatının, folklorunun, mədəniyyətinin, incəsənətinin ən gözəl nümunələri ilə oxucularımızı da tanış edirik.

VÜQAR NEMƏT

Qiyas Fətəli oğlu Nemətpur (Nemət) 1975-ci ilin iyununda Güney Azərbaycanın Kələyər şəhərinin Ziryan kəndində dünyaya göz açıb. İran Toplum Bilimçiliyi və Tömr Türk dili lisansını bitirib. Eyni zamanda milli mədəniyyətimizi sevənlərinə qopuz və tar kimi xalq çalğı alətlərinin sirlərini, musiqi sənətinin incəliklərini tədris edir. "Səni qayalara çağıracağam" adlı ilk şeir kitabı 2003-cü ildə Tehranın "Əndişeye-nou" nəşr evi tərəfindən yayımlanıb. Bir vaxtlar "Yarpaq", "Çıraq", "Dilmac", "Azəri", "Yaşmaq", "Birlik", "Nəvide Azərbaycan", "Aftab Azərbaycan" və b. dərgi və qəzetlərdə şeir, nağıl, məqalə, müsahibə, esse və köşə yazıları yayımlanıb. Vüqar Nemət ədəbi-bədii yönümlü "Çıraq" dərgisinin baş yazarı və redaktorudur. Bu dərgi hazırda bəzi səbəblər üzündən yayımını müvəqqəti dayandırmalı olub. "Səttarxan dərneyi"ndə aparıcılıq vəzifəsini icra edib. Hazırda altı kitabı çapa hazırdır. Bu gün V.Nemət Tehran şəhərində yaşayır.

İlahi, burda bir söyüd ağlayır...

Göylərin üzündən əli üzülüb,
Göy üzü, göylərin üzündə qalıb,
Gözləri bu axşam şeirlə dolub,
İlahi, burda bir söyüd ağlayır!..

* * *

Özü-özünə yad, özünə qərib,
Özü də özünün əlində qalıb.

Səni də, məni də yuxuya verib
İlahi, burda bir söyüd ağlayır...

* * *

Kölgəsi ölümdür meyvəsi ağı,
Yıxılmış bayraqdır hər bir yarpağı.
Məndən bir az üstə, səndən aşağı
İlahi, burda bir söyüd ağlayır...

Onun budağından insan sallanır,
Bu ağac insanı götürüb, nədi?!..
Bu meyvə yenə də vaxtsız dəridi,
İlahi, burda bir söyüd ağlayır...

RUQƏYYƏ ƏBDİLİ (SAZAQ)

1975-ci ildə Ma-ku şəhərinin Hüseyinli kəndində dünyaya göz açıb. Uşaqlıqdan şeirlə maraqlanıb. 1995-ci ildən ciddi olaraq ədəbiyyat dünyasına ayaq basıb. "Üreyimdə qalan boş yeri" adlı ilk şeir kitabı işıq üzünə görüb. "Yağışlı sevgi" adlı ikinci şeir kitabı isə yaxın vaxtlarda nəşr olunacaq.

Bu elin ürəyi döyündükcə mən,
Ürəyə dönürəm, elə dönürəm.
Qeyrəti, namusu öyündükcə mən,
Bir coşqun bulağa, selə dönürəm.

***

Yoxsulluq əliylə qeyrət öləndə,
Nadanlar aqilə yersiz güləndə,
Yetimin acısı bağrım dələndə,
Qatlanıb bükülmüş belə dönürəm.

***

Amandır vurmasın namərdin əli,
Ağzımda gəzməsin özgenin dili,
Mürgülü insanı ölüdən ölü,
Görəndə sazağım yelə dönürəm.

Tarixi abidələr

(əvvəli 14 - 22 və 24 yanvar tarixli saylarımızda)

Xaqani parkı Təbriz şəhərinin mərkəzində, Göy məscidə Azərbaycan muzeyinin yaxınlığında yerləşir... Parka dünyaşöhrətli Azərbaycan şairi, müfəkkir Əfzələddin Xaqani Şirvaninin adı verilib. Keçmişdə parkın yerində başqa tikililər yerləşmiş. 1816-cı ildə baş verən dağıdıcı zəlzələ şəhərə xeyli ziyan vurur. Zəlzələ zamanı tamamilə dağılan bu bölgədə faciədə ölənlər toplaşdıqca bəzən 1931-ci ildə Təbriz bələdiyyəsinin sədri Məhəmməd Əli xan Təbriziyət bu yeri ictimai park elan edir. Bundan sonra Təbriz xalqı bu əraziyə "Sümüklü park" deyir.

1958-ci ildə həmin yerdə "Cahanşah İbtidai məktəbi" ilə Azərbaycan muzeyi tikilir. "Cahanşah məktəbi"nin adı İran İslam inqilabından sonra dəyişdirilir və "Müsəddiq məktəbi" adı verilir. 2003-cü ildə Təbriz bələdiyyəsi onun və təhsil nazirliyinin bölgə müdiriyyətinin əmri ilə bu məktəb ləğv edilir və onun ərazisi Xaqani parkına verilir. Parkın içində isə Xaqani Şirvaninin heykəli qoyulur.

Qarı körpüsü Təbriz şəhərində Quru çayın üzərində Qacarlar sülaləsi zamanında salınıb. Körpünün tikilməsinin maliyyə məsələlərini qocca bir qadın öz üzərinə götürdüylünə görə, "Qarı körpüsü" adlandırılıb. Qarı körpüsü və ya Çıraq körpüsü adlanan bu tarixi abidə Təbriz şəhərində Quruçayın üzərində yerləşir. 8 aşırımlı olan Qarı körpüsü də Qacarlar dövründə tikilib. Qoç şəkilli sütun başlıqları və lampaları da Qacarlar dövrünün memarlıq üslubuna aiddir. Körpü Siqqət-ül İslam küçəsində yerləşir və Təbriz şəhərinin Təbrizin qədim qalası olan Şəzgilan və Dəvəçi məhəllələri ilə birləşdirir. Pəhləvilər dövründə körpünün qərbində ondan daha kiçik bir piyada körpüsü də tikilib. Qarı körpüsü 2000-ci ildə milli abidələr siyahısına salınıb. Yeri gəlmişkən, Quzey Azərbaycanın Tərtər rayonunda da Qarı körpüsü ilə bağlı yayılmış bir əfsanə var. Həmin əfsanəyə görə, bir qarı hörmən saldırı. Az sonra bu körpünü su aparır. Qarı

gəlib körpünün yanında başına-gözünə döyüb ağlamağa başlayır. Bu zaman oradan keçən nurani bir kişi onun yanına gəlib deyir: - Qarı, ağlama. Körpünü doğru yerdən saldırmamısan, bünövrəsi möhkəm olmayıb.

Nurani kişi çayın hər iki tərəfinə bir ovuc torpaq tökür. Bu torpaq böyük təpəyə çevrilərək çayı daraldır. Kişi: - Bunların üstündən

körpü sala bilərsən, - deyir və gedir. O, gedəndən sonra torpaq təpələri də dönüb göy daş olur. Qarı bu göy daşların üstündən özünü körpü saldırır. Elə onun sağlığında iken körpüyə Qarı körpüsü deyirləmiş.

Qafqanı Qız körpüsü XII əsrə aid tarixi memarlıq abidəsidir. Miyanın güneyində, Qızılüzən çayının üzərində yerləşən bu körpü İranın, Güney Azərbaycanın çoxsaylı körpüləri içərisində ən çox tanınanı və memarlıq üslubu baxımından da ən mükəmməlidir. Körpünün üstündə neqş olunan yazılarda və müxtəlif dövrlərdə aparılmış təmir işləri zamanı tutulan kitabələrdən birində qeyd olunduğuna görə, körpünü 1527-ci ildə Şah Beyim təmir etdirib. Araşdırmaçılar körpünün el arasında Qız körpüsü adı ilə tanınmasını da məhz bu mərmər kitabədə yazılanlarla bağlıdır, yəni tarixi abidənin təmirini həyata keçirən şahzadə qızın xatirəsinə ehtiram əlaməti kimi izah edirlər. Körpü Qafqanı dağının etəyində olduğundan elmi ədəbiyyatda Qafqanı körpüsü adı ilə tanınır.

Cəfər Qiyasinin "Nizami dövrü memarlıq abidələri" kitabında yazdığına görə, İslam memarlığı araşdırmaçılara yüksək texniki-bədii həlli baxımından Qafqanı Qız kör-

püsünü Ön Asiyada körpüsəlmə sənətinin incisi sayırlar. Qafqanı körpüsünün mərkəzi tağı 1946-cı ildə geri qayan "fədaı başçılar"nın verdikləri yanlış qərarə əsasən dağıdılmış və bu nadir sənət əsəri bu günədək zədələnməmiş, yarıçuq vəziyyətdə qalmaqdadır.

Acıçay körpüsü Təbriz şəhərinin şimal-qərb bölgəsindən axan Acıçayın üzərində tikilən tarixi bir körpüdür. Acıçay körpüsündən Təbrizi Güney Azərbaycanın şimal-qərb bölgələri ilə birləşdirmək üçün, eləcə də ölkənin qalan hissəsini Türkiyə və Rusiya ilə birləşdirən marşrut xəttinin əsas elementini kimi istifadə edilib. Acıçay körpüsü tarixi İpek Yolunun Şərq və Qərb hissələrini birləşdirən çox önəmli element olub. Körpü 16 aşırımdan ibarətdir. Uzunluğu 105, eni isə 5 metrdir.

Müxtəlif şəxslər, ayrı-ayrı memarlar tərəfindən restavratsiya olunduğuna görə, Acıçay körpüsünün vahid memarlıq üslubu yoxdur. On altı aşırımdan üçü yarımdairəvi formada olsa da, digər on üç aşırım ziqzaq formasında yaradılıb.

Nobar hamamı Təbrizdə Qacar dövründə Nobar qapılarının yanında tikilib. Bu qapı Təbrizin ən qədim qapılarından biri olub. Hamam Təbrizin bütün Şərq ölkələrində tanınan ünlü memar Bala Kazımın əsəridir. Nobar hamamı Təbriz küçəsinin yaxınlığında, İmam Xomeyni küçəsində yerləşir. Qacarlar dövrünün arxitekturası ilə daş və kərpic materiallarından tikilən hamamın günbəzi Şərq üslubuna aid çox incə, zərif naxışlarla bəzədilib və buraya gələn insanların rahatlığını təminatı üçün hər cür xidmətlər təqdim olunur.

Hamamın ərazisi 700 kvadrat metrdir. 1994-cü ilə qədər hamam kimi istifadə olunub. Lakin 1999-cü ildən etibarən, yəni, tarixi abidəni irs siyahısına salındıqdan sonra, fəaliyyət yönü dəyişdirilib və bu gün Nobar hamamından restoran kimi istifadə olunur.

(davamı növbəti saylarımızda)

Esmira FUAD,
filologiya elmləri doktoru.